

СТАНОВИЩЕ

за материалите в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор” по научна специалност Български език (диалектология), обявен в Държавен вестник бр. 101 от 20. 12. 2016 г., с единствен кандидат **Славка Георгиева Керемидчиева**, доктор по филология, доцент в Секцията по българска диалектология и лингвистична география при Института за български „Проф. Любомир Андрейчин”

Автор на становището – проф. д.ф.н. **Иван Харалампиев Иванов**

2. Обща характеристика на представените материали

В конкурса за „професор” доц. д-р Славка Керемидчиева участва с общо 141 научни публикации, по-голямата част от които (103) са след хабилитацията ѝ за доцент през 2000 г. Към двете по-ранни монографии за говора на Ропката (1993) и на село Зарово, Солунско (2000, в съавторство с М. Вачева-Хотева) Керемидчиева добавя още и изследване за историята и езика на Копривщица (2007), Етнолингвистично проучване на бившето село Каменица, сега квартал на Велинград (2008), както и „Кратък речник на диалектните думи” (2001). Като съавтор Сл. Керемидчиева участва в сборника „Чуждестранната българистика през ХХ век” (2008) и в колективната монография „Еркеч – паметта на езика” (2012). Трябва да се отбележи авторското участие на Керемидчиева в Обобщаващия том на Българския диалектен атлас, част I-III (Фонетика, Акцентология, Лексика, 2001) и част IV (Морфология, 2016), както и в няколко тома на Общославянския лингвистичен атлас – серии Фонетико-граматична и Лексико-словообразователна. Керемидчиева е съавтор на новата Карта на диалектната делитба на българския език, която има и електронен вариант.

Приета за печат от Научния съвет на Института за български език е монографията на кандидатката „Лексикалната система на един архаичен родопски говор – говора на Ропката” (320 с.).

Сл. Керемидчиева е автор и на 110 студии, статии, рецензии, персоналии, хроники и др. в наши и в чуждестранни издания, по-голямата част от които са публикувани след хабилитацията ѝ за доцент.

Като обем, проблематика, разнообразие и значимост публикациите на Сл. Керемидчиева напълно съответстват на изискванията в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор”, посочени в гл. II, чл. 3, т. 4 на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в Института за български език при БАН.

3. Обща характеристика на научната дейност на кандидатката. Приноси

Главните научни интереси на доц. д-р Сл. Керемидчиева са насочени в три направления: изследване на български диалекти на различни нива; приноси в българската и в славянската лингвистична география; въпроси на сравнителното езикознание.

В първото направление са съсредоточени основните изследвания на кандидатката, най-напред монографичните описания на различни български диалекти, посочени по-горе. Тези изследвания имат важно значение не само за попълване на празни места в българската териториална диалектология, но и като ценен материал за българската историческа граматика и за съпоставителното славянско езикознание¹. Прилага се съвременна комплексна изследователска методология с умерен, но

¹ Самият аз бях стигнал по теоретичен път до заключението, че в историческия развой на българския език старобългарските гласни ъ и © би трябвало да са достигнали в отделни диалекти до особена гласна широко ъ, която Керемидчиева междуременно откри в говора на Ропката (Ив. Харалампиев. История на българския език. Увод, фонетика и морфология. Велико Търново 1989, с. 63-64, 75-76).

достатъчно добър исторически поглед към описваните явления, което помага на авторката по-точно да очертае границите и спецификата на един или друг български диалект.

Добър пример за такъв изследователски подход е монографията на Сл. Керемидчиева за историята и езика на град Копривщица, където са съчетани умело диалектоложки и социолингвистични методи. Много интересно е решението на авторката да привлече като материал за проучване миналото на Копривщица и на копривщенския говор богат архивен материал – лична кореспонденция, тефтери, дневници, записки и др., както и сведения за копривщенската антропонимия. Керемидчиева доказва истинността на стари сведения, че в миналото в Копривщица е имало пришълци от Югозападна Македония, с което може да се обяснят редица интересни черти на местния диалект. Авторката доказва, че е неправилно традиционното схващане за принадлежност на говора на Копривщица към пирдопския *a*-говор.

С методи на етнолингвистиката е осъществено проучването на говора на Каменица, днес квартал на Велинград. Изследването акцентира на важността на този родопски говор, който се намира в южната част на ятовия изоглосен пояс и според авторката е своеобразен преход от източните към западните български говори в тази част на българското езиково землище. Много интересен материал съдържат речникът, списъкът на личните, родово-фамилните и прякорно-прозвищните имена на местните имена в землището на Каменица.

Съществено участие има Сл. Керемидчиева в колективната монография „Еркеч – паметта на езика” (в съавторство с А. Кочева, Л. Василева, К. Първанов, З. Сертова, Ел. Гарвалова и Р. Чернева). Тя е автор на идеята и концепцията на изследването и отговорен редактор на изданието, автор е на цялата езикова част („Говорът на Еркеч – традиции и

тенденции”), на структурата на речника и на 479 речникови статии. Цялостното проучване на еркечкия говор (говора на днешното село Козичене, Поморийско) е изключително важен изследователски принос, чиито резултати тепърва ще бъдат използвани активно в различни езиковедски трудове. Лично аз високо ценя представянето на еркечкия диалект в развитие, показването на устойчивите развойни тенденции, което като изследователски похват се наблюдава и в други работи на Керемидчиева.

Тук не се спирам на многобройните студии, статии и бележки върху различни български диалектни черти, макар че активността на Сл. Керемидчиева в това отношение заслужава висока оценка. Такива публикации, от една страна, са своеобразни „лабораторни опити”, които трасират изследователския път на авторката към едно или друго монографично обобщение. От друга страна, те са добро свидетелство за стремежа на Керемидчиева своевременно да осведомява езиковедската общност за своите най-важни научни прозрения, да заема определени теоретични позиции, да припомня и оценява заслугите на предходни и съвременни български и чуждестранни езиковеди.

Доц. Сл. Керемидчиева има несъмнен принос в българската и в славянската лингвистична география. По-горе посочих участието ѝ с карти, коментари и списъци в Обобщаващия том на Българския диалектен атлас (ч. I-III, 2001; ч. IV, 2016) – фундаментален труд, който е колективно дело на поколения български езиковеди и е ценен високо у нас и в чужбина. Лингвогеографските изследвания изискват много добра теоретична подготовка, детайлно познаване на българските диалекти и дългогодишен изследователски опит – качества, които Керемидчиева без съмнение притежава. Същото трябва да се каже и за участието на авторката в томовете на Общеславянският лингвистическият атлас,

специално при представянето на българските материали. Смятам, че е важно да се посочи активното участие на Керемидчиева и нейни колеги от Секцията по българска диалектология и лингвистична география в различни български медии за разясняване не само на голямото чисто научно, но и национално значение на издадените от тях материали (тук включвам също хартиения и електронния вариант на Карта на диалектната делитба на българския език).

В няколко свои публикации (две студии и осем статии) Сл. Керемидчиева разглежда български диалектен материал върху славянски фон. Тя попълва с български диалектен лексикален материал Общославянския диалектен атлас, търси паралели между българския и други славянски езици на лексикално ниво и т. н. Вече посочих и картографските ѝ приноси в това отношение.

Много активна е дейността на доц. Сл. Керемидчиева като оценител и популяризатор в специализирани научни издания на монографии и книги на български и чуждестранни диалектолози, социолингвисти, краеведи и др. В документите за конкурса се съобщава за множество нейни вътрешни, издателски и хабилитационни рецензии, за научно редакторство и съставителство и др. Керемидчиева е участвала с доклади в общо четиридесет и една национални, национални с международно участие и международни научни прояви – конгреси, симпозиуми, конференции. Тридесет и шест от тях са в периода след хабилитирането ѝ за доцент през 2000 г.

Под нейното научно ръководство през 2015 г. беше защитена успешно докторската дисертация на Маргарита Котева „Названия на храни и напитки в българските диалекти – лексикосемантична характеристика”. Имам пряко впечатление от резултата на това научно ръководство, който оцених много високо като един от рецензентите на дисертационния труд.

Не по-малко активна е и дейността на Сл. Керемидчиева като ръководител и/или участник в научни проекти. В документите за конкурса се съобщава за 17 проекта по важни научноизследователски проблеми.

От 1978 до 1985 г. кандидатката е ръководила ежегодни летни теренни практики на студенти от Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Ръководила е практики и на студенти от други български университети – Великотърновския, Пловдивския и Шуменския.

4. Заключение

Прегледът и оценката на материалите, с които доц. д-р Славка Керемидчиева участва в конкурса за професор по Българска диалектология в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, показва, че те отговарят на всички изисквания за заемане на тази академична длъжност. Керемидчиева е завършен учен с дългогодишно забележимо присъствие и солидни приноси в българската и в общославянската диалектология и лингвистична география. Нейната научноизследователска продукция се характеризира с актуалност на проблематиката, както и с оригиналност и концептуалност на подходите и изследователските решения.

Всичко това ми дава основание убедено да препоръчам на членовете на Научното жури да гласуват ЗА присъждане на академичната длъжност „професор“ на доц. д-р Славка Георгиева Керемидчиева.

3 април 2017 г.
Велико Търново

проф. Иван Харалампиев